

Anmeldelser

The Birds of Africa

C. Hilary Fry, Stuart Keith & Emil K. Urban. Illustreret af Martin Woodcock & Ian Willis. Vol. 6. 724 sider, 36 farveplancher, mange s/h skitser, indb. Academic Press, London 2000. Pris kr. 1685 i DOF-Salg.

Dette bind 6 (herefter BoA 6) er det næstsidste i et ambitiøst projekt, der var inspireret af afdøde Leslie Brown og startede for 25 år siden. Det første af de oprindelig planlagte fire bind udkom i 1982. To af bindene har været anmeldt i DOFT, bd. 1 i 1983 (s. 74-75) og bd. 4 i 1993 (s. 261). En historisk oversigt over BoAs tilblivelse er lovet med det sidste bind.

BoA 6 omhandler bl.a. mejser, solfugle, brillfugle, tornskader, piroler, drongoer, kragefugle og nogle rent afrikanske familier. Et af seriens store fortrin er de detaljerede udbredelseskort, som yderligere understøttes af udbredelsesafsnit i teksten. De viser tydeligt, at af de to store biogeografiske barrierer, Middelhavet og Sahara, har sidstnævnte langt den største betydning. Europæiske arter som Blåmejse, Sortmejse, Musvit, Spætmejse, Husskade og Skovskade yngler alle i Tunesien, Algeriet eller Marokko, mens bogens rent afrikanske fuglefamilier kun findes syd for Sahara (eneste undtagelse er den vidtudbredte busktornskade Black-crowned Tchagra). I øvrigt findes mange af kontinentets unikke arter i tilknytning til isolerede bjergmassiver.

BoA 6 indledes med en kort introduktion til termer, udbredelseskort, vegetation og taksonomi, og bagest findes som i de øvrige bind en udførlig referenceliste. Mht. taksonomien følges en ret konservativ linie, bl.a. i erkendelse af, at der er mange uafklarede spørgsmål. Solfuglene er dog stærkt opsplittede, i hvert fald hvis man som jeg er "oplært" alene med de to slægter *Anthreptes* og *Nectarinia*. De 81 arter i BoA 6 er fordelt på ti slægter, baseret på et arbejde af Irwin. I øvrigt følger artsafsnittene skabelonen fra de tidligere bind, med afsnit om udbredelse, beskrivelse, feltkendetegn, stemme, levested, adfærd, føde og yngleforhold.

Tegneren Martin Woodcock har været med fra starten. Hans farvetavler er gode og overskuelige, og navnlig den varierede og præcise farvesammensætning er af høj klasse. Woodcock er mere kunstner end feltornitolog, men hans fugle bliver mere levende for hvert bind, omend der stadig er enkelte, hvor helhedsindtrykket synes forkert. Bogens stregtegninger, af Ian Willis, er også virkelig gode.

I hvert fald vedr. Tanzania er der flere faktuelle småfejl. I indledningen anføres det, at forlaget har foden på bremsen for at sikre en kortere produktionstid, og det har måske kostet lidt i præcisionen? Det forklejner dog ikke helhedsindtrykket af et imponerende og professionelt

værk. Trods informationsmængden er bogen let og overskuelig at bruge og kan varmt anbefales.

Lars Dinesen

Oiseaux d'Algérie/Birds of Algeria

Paul Isenmann & Aïssa Moali. 336 sider, 115 farvefotos, 210 udbredelseskort, hft. Société d'études Ornithologiques de France, Paris, 2000. Pris kr. 425 i DOF-Salg.

En field guide om Algeriets fugle er ikke noget man støder på hver dag – faktisk er det ikke så tit, man overhovedet kan læse noget om Algeriets fugle. Tilmed er bogen i helt moderne layout og med et forrygende flot billedmateriale. Den er tilegnet mindet om Henri Heim de Balsac og Noël Mayaud, hvis arbejde hidtil stort set har været det eneste der fandtes om fuglenes udbredelse i Algeriet.

Algeriet er det næststørste land i Afrika, men på trods af den nære beliggenhed til Europa besøges det ikke af mange fuglefolk. Ornitologisk kendes landet vist især pga. Kabylerespætmejsen *Sitta ledanti*, som belgieren J.P. Ledant opdagede i 1975. Men med den nye bog er det blevet let at skaffe sig indsigt i Algeriets fugleliv. Bogen gennemgår grundigt hver af de 406 arter, der er truffet i landet indtil 1999. Desuden beskrives landets geografi, der gives en biogeografisk analyse af ynglefuglene, og andre afsnit fortæller om den ornitologiske udforskning af landet i historisk perspektiv, om Algeriets betydning for afrikatrækkene, og meget andet.

Bogen er fornemt udstyret. F.eks. findes der udbredelseskort i farver for hver eneste art, og fotomaterialet er fremragende. Bogen er gennemført tosproget med engelsk og fransk tekst på samme side. Skal man absolut sige noget negativt, kan det nævnes, at udbredelseskortene ikke kan være særlig præcise. Materialet er svagt, da det bygger på få iagttagelser, bl.a. fordi det siden 1989 af politiske årsager har været svært at færdes og rejse rundt i Algeriet. Men selvom mange endnu vil fravælge Algeriet som rejsemål for en fugletur, vil jeg varmt anbefale bogen for alle med interessere for fugle i Vestpalæarktis, specielt i Middelhavsområdet og Nordafrika.

Anette Sonne

Albatrosses

W. L. N. Tickell. 448 sider, talrige figurer, tabeller og s/h fotos samt 52 farvefotos, indb. Pica Press 2000. Pris kr. 599 i DOF-Salg.

De fleste har en forestilling om albatrosser, uanset om de har haft lejlighed til at se en selv eller i øvrigt interesserer sig for fugle. Blandt ornitologer har albatrosser høj status, og forskere har i over 50 år studeret deres fascinerende biologi med stadigt mere sofistikerede metoder. Så når en af albatrosforskningens *grand old men* udsender en albatrosmonografi efter at have arbejdet på den i 15 år, er det lidt af en begivenhed.

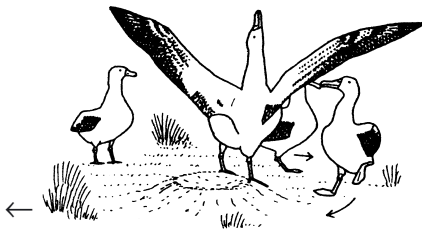
I traditionel systematik omfatter albatrosfamilien 13 eller 14 arter med i alt 24 underarter, men nogle betragter samtlige disse taxa som selvstændige arter (bogen undlader at tage stilling til spørgsmålet). Familien kan opdeles i fire naturlige grupper: "mollymawks", sodfarvede albatrosser, store albatrosser, samt stillehavs-albatrosser. De tre første findes i sydlige have, men de store albatrosser synes at være nærmest beslægtet med stillehavs-albatrosserne, mens de to andre sydlige grupper tilsammen udgør en naturlig enhed. Alle albatrosser er store havfugle, typisk med et vingefang på godt 2 m og en vægt på 3-5 kg; de store albatrosser har vingefang på omkring 3 m og vejer 7-10 kg. De fleste albatrosser yngler på ubeboede oceaniske øer.

I bogen gennemgås alle 24 taxa, med afsnit om udseende, historie, udbredelse på havet, yngleøer, ynglebiologi, føde, samt parasitter og prædatorer. Behandlingen er grundig og detaljeret, fx beskriver afsnittene om ynglepladserne både øernes geografi, historie og topografi samt albatroskoloniernes størrelse gennem tiderne. Yderligere detaljer findes i 15 appendikser. Dertil kommer to indledende kapitler, fire sammenlignende kapitler om albatrossernes biologi (fældning, flyvning, adfærd, økologi), samt et kapitel om de trusler mod albatrosserne, der følger af menneskets aktiviteter på havet (i dag især langlinefiskeriet) og øvrige påvirkning af det marine miljø. Effekten på de forskellige bestande af de ofte omfattende habitataendringer på yngleøerne efter deres opdagelse (af europæere eller polynesiere) og af fjerindustrien sidst i 1800-tallet og først i 1900-tallet behandles under de enkelte taxa.

Et afsluttende kapitel handler om albatrosser i poesien. Sikkert udmærket, men undertegnede har desværre fået *The ancient mariner* "ødelagt" takket være Carl Barks – jeg kommer uvægerligt til at tænke på Anders And.

Som det vil fremgå er der tale om en særdeles autoritativ tekst, men det gør ikke læsningen tung – sproget er let-flydende og gennemarbejdet. Småfejl forekommer, men de er få og som regel uden betydning for forståelsen; vær dog opmærksom på, at signaturforklaringen til figur 16.12A er gal, rækkefølgen af forklaringerne (eller af signaturene) skal vendes. Kommateringen er lidt underlig, men egentlig ikke generende. Fysisk fremtræder bogen særdeles smukt, bl.a. med en gedigen papirkvalitet, og de 52 farvefotos visende samtlige 24 albatrosformer er udvalgt med stor omhu. Anbefales uden forbehold.

Kaj Kampp

Bird Census Techniques

Colin J. Bibby, Neil D. Burgess, David A. Hill & Simon H. Mustoe. 2. udgave. 302 sider, mange s/h illustrationer, tabeller m.m. Academic Press 2000. Pris kr. 520 i DOF-Salg.

Hvilken metode skal man anvende, hvis man skal tælle ynglefugle i en tørvemose på Fyn, tælle Natravne i Nordjylland, kortlægge fuglelivet i Nordsøen eller sammenligne artsdiversiteten i to regnskovsområder i Sydøstasien? Denne bog giver svarene – eller i det mindste nogle gode råd, overvejelser og retningslinier for, hvordan man griber sådanne undersøgelser an.

Men hvorfor overhovedet tælle fugle? Allerede på de første sider slår bogens hovedforfatter Colin Bibby fast, at fugletællinger og naturbeskyttelse er to sider af samme sag. Tællinger af fugle kan medvirke til at lokalisere vigtige områder for biodiversitet og fortælle, om f.eks. naturpleje, landskabsfredninger eller anden naturforvaltning har haft den ønskede effekt. Dertil kommer, at fugle er nøglearter for uddannelse og "public awareness". F.eks. har den offentlige opmærksomhed omkring agerlandsfuglenes tilbagegang i Storbritannien gjort Sanglærken til noget nær et nationalt naturbeskyttelsessymbol.

Bibby blev motiveret til at starte arbejdet med *Bird Census Techniques* ud fra den betragtning, at flere fugleinteresserede kunne bidrage aktivt til naturbeskyttelse ved i højere grad at deltage i standardiserede fugletællinger og fugleundersøgelser, men at der manglede læsevenlige og konkrete vejledninger til sådanne undersøgelser. Det førte til udgivelsen af bogens første udgave i 1992 (se DOFT 88: 94, 1994). Nu foreligger så den anden udgave. I den mellemliggende periode er eksisterende fugletællingsmetoder blevet forbedret, andre er kommet til, og ny spændende software er blevet udviklet.

I de indledende kapitler beskrives styrker, svagheder og anvendelsesmuligheder af de "klassiske" optællingsmetoder som kortlægninger, linietranssekter og punkt-tællinger. Ingen metoder er perfekte, alle har de deres styrker og svagheder, og nøglen til en god undersøgelse ligger i valget af den rette metode i forhold til det problem, man ønsker at belyse. Klassiske valg står bl.a. mellem relative og absolutte optællingsmetoder eller mellem arbejdskrævende metoder, der giver detaljerede oplysninger om f.eks. fuglelivet på en given lokalitet (f.eks. kortlægninger), og mere ekstensive optællingstyper, der kræver en mindre arbejdsindsats af den enkelte optæller (f.eks. punkttællinger). Skal man undersøge

fuglelivet i en enkelt skov, er en detaljeret kortlægning en mulighed. Ønsker man derimod at fokusere på naturtypen skov, er punkttællinger eller linietranssekter måske sagen.

Vedrørende registrering af enkelte fuglearter kan man finde gode råd om arter, hvor de "gammelkendte metoder" af forskellige grunde ikke slår til. Det gælder bl.a. arter med lave yngletætheder eller skjult yngleadfærd samt arter, der er nataktive eller kolonirugende, f.eks. Slørugle, Natravn og Fiskehejre. Et andet af bogens kapitler er tilegnet forskellige typer af Atlasundersøgelser og giver råd om, hvordan sådanne undersøgelser bedst tilrettelægges med hensyn til udlægning af kvadrater, indsamling af data og tolkning af resultater.

Et gennemgående problem ved alle metoder er hvordan det antal fugle, man har talt, forholder sig til "virkeligheden". Nogle fugle er lettere at registrere end andre, hvilket let kan give anledning til tilsyneladende høje tætheder, mens arter, der har en mere skjult levevis, kan fremstå som mere fåtallige, end de i virkeligheden er. Bogen giver forskellige forslag til, hvordan man kan imødegå dette problem. Hvis man under sine fugletælling løbende registrerer afstanden til de talte fugle, kan computerprogrammet *Distance* beregne pålidelige tætheder af de enkelte arter, oven i købet under hensyntagen til, at ikke alle fugle er lige lette at registrere. Et kapitel gennemgår filosofien bag *Distance*, og der gives forskellige praktiske eksempler på, hvordan man anvender programmet.

Ingen steder er naturbeskyttelsesbehovet så stort som i troperne, hvor regnskoven forsvinder med chokerende hastighed. Derfor er der i den nye udgave tilføjet et kapitel om fugletællinger i sådanne områder. De fleste af de gængse fugletællingsmetoder er udviklet under tempererede himmelstrøg, og af en række grunde fungerer de ikke særlig godt i troperne, specielt ikke i regnskoven med deres ekstremt høje artsantal og meget vanskelige optællingsbetingelser.

Bogens sidste kapitel omhandler en række metoder til indsamling af data, der beskriver fuglenes levesteder. Indsamlet på rette måde kan sådanne oplysninger bidrage til at forklare fuglenes bestandsændringer og fordeling i landskabet. Ved hjælp af GIS (Geografisk InformationsSystem) bliver man i stand til at modellere sig frem til fuglenes udbredelse, tætheder og bestandsstørrelser ud fra et kendskab til, hvilke biotyper, de er knyttet til. Sådanne teknikker er særligt værdifulde i øde og svært fremkommelige områder, hvor egentligt feltarbejde kun vanskeligt lader sig udføre. En detaljeret viden om fugle/habitat-relationer kan desuden anvendes i matematiske modeller, der beskriver, hvordan fuglebestandene formodes at reagere på ændringer i landskabet, såsom skovplantning, braklægning af agerjord m.m.

Bird Census Techniques kommer særdeles vidt omkring, og nogen vil måske synes, at den nye udgave er blevet for vidtfavnende. Flere afsnit er så korte og den reelle information så ringe, at det af hensyn til overskueligheden måske havde været bedre helt at udelade dem. Det ændrer dog ikke ved, at bogen er et nærmest uund-

værligt værktøj for alle, der beskæftiger sig med ornitologiske undersøgelser. Den henvender sig langt fra kun til professionelle ornitologer, men stærkt anbefales til alle med interesse for fugle og fugletællinger.

Erik Mandrup Jacobsen

Handbook of Australian, New Zealand and Antarctic Birds

P.J. Higgins (red.). Vol. 4: Parrots to Dollarbird. 1248 sider og 54 farvetavler, talrige stregtegninger, sonagrammer, udbredelseskort og tabeller, indb. Oxford University Press, Melbourne, 1999. Pris kr. 1265 i DOF-Salg.

Første bind af dette storværk blev anmeldt i DOFT 86: 188-189, 1992, andet og tredje bind i DOFT 93: 6-7, 1999. I alt skulle der efter de oprindelige planer komme seks bind, men det er nu blevet udvidet til syv.

Bind 4 behandler 120 arter, fra kakaduer til ellekrager, hvoraf 107 yngler i området. Langt de fleste er australske, idet kun 9 arter yngler naturligt i New Zealand; hertil kan så lægges seks ynglende arter indført fra Australien og én fra Europa, samt tre tilfældige gæster. Med bindet er alle ikke-spurvefugle afsluttet. Som i tidligere bind indledes artsmonografiene med fyldige beskrivelser af ordener og familier. I tre tillæg findes lister over ektoparasitter, australske aboriginalnavne og newzealandske Maori-navne.

Bindet er det hidtil største og er af samme høje kvalitet som de tidligere. Det domineres helt af papegøjerne (622 sider). Der er ingen tvivl om, at danske fugleholdere og især papegøjespecialister vil have særligt udbytte af den detaljerede gennemgang af arter, der holdes almindeligt i fangenskab i Danmark. To berømte newzealandske papegøjearter har fået en særlig fyldig beskrivelse: Kea, der beskyldes for at dræbe og fortære får i Sydøens bjergområder, og den stærkt truede, ikke-flyvende Kakapo (Uglepapegøje). Afsnittet om Kakapo (14 sider) bringer en up-to-date beskrivelse af denne den tungeste af alle papegøjer (op til 3,6 kg for hannen og 1,9 kg for hunnen), med mange litteraturhenvisninger. Hannens natlige pauken for at tilkalde hunner er en enestående yngleadfærd hos papegøjerne. Der forekommer 16 gøgearter i området, bl.a. to newzealandske arter, der overvintrer på polynesiske øgrupper 2500-3500 km mod nord. Af ugler er der 15 og af natravne fem, og dertil tre arter af de beslægtede frømunde. De øvrige behandlede arter er syv sejlere, 11 isfugle (inkl. den velkendte Latterfugl), én biæder og to ellekrager (en af dem, Dollarfuglen, med en skinnende dollarplet på vingen).

Som det fremgår af udbredelseskortene er Østaustralien den artsrigeste del af området, hvilket er værd at vide for danske ornitologer med planer om at besøge fuglelandene *down under*. Værket er ikke nogen felthåndbog, hvoraf flere udmærkede findes; dets styrke, ud over de detaljerede farvetavler med han-, hun- og ungfugledragter og flugtbilleder, ligger i de fyldige artsmonografier og litteraturlister.

Kaj Westerskov

Også modtaget:**Bæveren**

Ina Birgitte Fischer Andersen. *Natur og Museum* 40(1), Naturhistorisk Museum, Århus, 2001. Pris kr. 50 i DOF-Salg.

Efter at have været uddød i Danmark siden engang i bronze- eller jernalderen blev der i oktober 1999 udsat bævere på Klosterheden. Hvordan det siden er gået kan man læse i dette smukke og indholdsrige hæfte.

Danmarks små mårdyr

Tommy Asferg & Aksel Bo Madsen. 35 sider, mange smukke farveillustrationer. *Natur og Museum* 39(4), Naturhistorisk Museum, Århus, 2000. Pris kr 52.

I dette hæfte behandles ilder, mink, skov- og husmår, brud og lækat på tidsskriftets sædvanlige søbre måde.

Sneppen: Jagten og Kulturen

Bertel Bavnsgaard. 80 sider, mange illustrationer i s/h og farve, indb. Aschehoug 2000. Pris kr. 229.

Der står i forlagets beskrivelse af bogen, at den er for "jægeren og for fuglekiggere". Foruden seks gode fotos af levende Skovsnepper, kan man glæde sig over diverse billeder af udbyttet fra sneppejagter, især vil et billede af en gæv jæger med 33 skudte snepper hængende i bæltet nok vække enhver ornitologs beundring. Eller et andet, hvor en halvfemsårig fremviser en æske med penselfjerene fra næsten tusind snepper han har skudt. Hvor mange fuglekiggere vil mon købe den bog?

Working Bibliography of Cuckoos and Turacos of the World

Johannes Erritzøe & Oscar van Rootselaar. 401 sider, med cd-rom, indb. 2000. Kan fås hos Johannes Erritzøe, Taps gl. Præstegård, 6070 Christiansfeld, e-mail erritzoe@altavista.net. Pris kr. 500.

Bibliografien indeholder 5634 titler. Alle, hvor indholdet ikke tydeligt fremgår af artiklens eller bogens titel, har kommenterende oplysninger, der letter elektronisk søgning. Bogen har et artsindex og et geografisk index og bringer desuden en fortegnelse over alternative engelske navne og en liste over scannede bøger, bibliografier, tidsskrifter og artikler. Køb frarådes, hvis man ikke har en helt speciel interesse i disse to fuglefamilier.

Bibliographie d'Ornithologie Alsacienne

(1666-1998)

Yves Muller. 702 sider, 11 farvetavler, indb. Ciconia 24, 2000. Kan fås hos Yves Muller, La Petite Suisse, 57230 Eguelshardt. Pris ikke opgivet.

Bibliografien bringer 1703 kommenterede artikler og bøger om Alsass' fugle. I et index er det muligt at søge på forfatter, tidsskrift, geografi, art og emne. Desuden bringes en kortfattet historie over den ornitologiske udvikling i området. For alle med interesse for dette lille hjørne af Europa er bogen en guldgrube.

Lægeiglen og andre danske igler

Tinna Møbjerg & Tove Yde. *Natur og Museum* 40(2), Naturhistorisk Museum, Århus, 2001. Pris kr. 50 i DOF-Salg.

Iglernes, og især lægeiglens, blodige historie fortælles fængslende. En farvetavle gengiver alle i Danmark forekommende arter.

Peru

David L. Pearson & Les Beletsky. *The ecotravelers' wildlife guide*. 502 sider, 99 farvetavler, 21 farvefotos, hft. Academic Press 2001. Pris kr. 298 i DOF-Salg.

I lighed med tidligere omtalte bøger i denne serie (DOFT 94: 100, 2000; 95: 40, 2001) omhandler denne bog mere end 500 af de mest almindeligt forekommede pattedyr, fugle, krybdyr, padder, insekter og planter. Der er 60 vellignende fugletavler, de fleste visende 5-6 arter (og begge køn, hvis der er forskel). Går rejsen til Peru vil denne guide være uundværlig.

A Field Guide to the Birds of Machu Picchu Historical Sanctuary, Peru

Barry Walker & Jon Fjeldså. 216 sider, 39 farvetavler, hft. Peruvian National Trust Fund for Parks and Protected Areas (PROFONANPE) & Machu Picchu Program, Lima, 2001. Pris kr. 315 i DOF-Salg.

De østlige slugter af Andesbjergene mod Amazonas er et af verdens artsrigeste områder. Macchu Picchu Sanctuary er et 32 952 hektar stort område beliggende 500 km sydøst for Lima. UNESCO udnævnte det i 1983 til et "World Heritage Site". Foruden et Inca-citadel af Machu Picchu besidder området en meget rig fuglefauna. Bogen fortæller om reservatet og dets betydning for områdets fugleliv og beskriver de forekommende arter. Et appendix giver i oversigtsform artsnavne på engelsk, latin og spansk, biotop og mikrobiotop, foretrukne fødesøgningssteder samt artens status. Jon Fjeldsås illustrationer er til dels gengangere fra *Birds of the High Andes* (1990), men er her gennemgående klarere i farverne og større, og mange er helt nye. Anbefalesværdig for alle med speciel interesse for Sydamerika.